

БЕЗМЕРНОТО БОГАТСТВО НА ЖИВОТА

Биологичното разнообразие на нашата планета има своя собствена, неоченима стойност. То е основа на човешкия живот. Държавите го потвърдиха с приемането на Конвенцията за биологичното разнообразие. Наскоро в Япония отново се водиха преговори – това даде повод на GEO да отпразнува по свой начин видовото многообразие на Земята. В 44 страни бе проведен Action Day: поканихме учени да търсят животински и растителни видове в най-различни екосистеми – от бразилския Серадо през градските паркове в Европа и пустинните области до резервата за тигри в Източен Сибир и плитчините с гигантски миди на Филипините. Придружаваха ги безброй големи и малки любители биолози.

Дните за действие в полза на биологичното разнообразие са плод на сътрудничеството между GEO International, Министерството на околната среда и Министерството за икономическо сътрудничество и развитие във Федерална република Германия. Водеща е темата, определена от Обединените нации за 2010-а като Международна година на биоразнообразието: „Biodiversity for development“ („Биоразнообразие за развитие“).

На лов за паяци с
всмукваща тръбичка:
подобно на тези
биолози в Италия
през май и юни 2010 г.
работеха хиляди хора.

Малакологът д-р Ивайло Дедов показва богатия си улов от мекотели.

БЪЛГАРИЯ

1.05., ДРАГОМАНСКОТО БЛАТО, 22.05., СОФИЯ, ЮЖНИЯТ ПАРК

Влияе ли градската среда на биоразнообразието. Заехме се да съпоставим данните от Драгоманското блато и Южния парк. В парка се срещат 65 вида птици, 29 от тях защитени, а 2 са записани в Червената книга на България. Река пресича парка. Любимо място е за хора от всички възрасти и най-вече за децата, разказва авторката на GEO Николета Киркова. И ето, големият ден дойде. На 22 май имахме дори благословия свише, защото утрото започна слънчево след доста дъждовни дни. Ентузиастите природолюбители бяха на линия дори по-рано от уречения час. И сякаш специално за децата и техните родители от тръстиката се появи зеленокрака водна кокошка. Направи тържествена обиколка на езерото и се скри. Петте момичета от детския дом „Свети Константин“ за първи път виждат далекоглед. Уредът е на орнитолога Борис Николов. Едно след друго момичетата се взират през стък-

лото, за да се порадват „отблизо“ на женска зеленоглава патица (*Anas platyrhynchos*). Малакологът Ивайло Дедов от Централната лаборатория по обща екология им показва голям съд с охлюви (*Helix aspersa*). Козметичната индустрия използва слузта, произвеждана от охлювите, а това застрашава вида – обяснява той. Уроци по екология край езерото в парка: ученици, семейства и учени се запознават с „градското биоразнообразие“. Това е вторият Ден за действие в България. В блатата край Драгоман бяха определени много видове. Оказва се, че и в Южния парк в София те не са по-малко, въпреки че той е в чертите на града. Находките на мравки са впечатляващи: 16 вида. Голямата ливадна мравка (*Formica pratensis*) е от Червената книга, а кървавочервената (*Formica sanguinea*) е робовладелец: напада мравуняците, краде ларви и ги отвлеча в своето убежище.

Езерце в Южния парк.

Мухи *Sarcophagidae*.

Устройството на паяк, което арахнологът д-р Стоян Лазаров показва на малчуганите, ги смълчава задълго.

Бръмбари от семейство Сечковци (*Cerambycidae*).

Бръмбар от семейство *Cantharidae*.

Зеленоглава патица (*Anas platyrhynchos*).

Почти като художествена творба: експерти ловят прилепи в Лилиентал, Кайзерщул.

ГЕРМАНИЯ

11.–12.06., ОБЛАСТ ФРАЙБУРГ: КАЙЗЕРЦУЛ, ФЕЛДБЕРГ, ЛЪКИТЕ ПО ПОРЕЧИЕТО НА РЕЙН, СМЕСЕНА ГОРА

В Германия Денят на биологичното разнообразие е традиция: GEO го организира за първи път преди дванадесет години. „GEO-ден на видовото многообразие“, както е известен, се провежда в цялата страна. През 2010 г. в 480-те самостоятелно организирани акции участваха почти 30 000 души. Редакцията всяка година подкрепя по едно събитие. Тази година ни отведе в крайната югозападна част на страната, където в сътрудничество с екостан-

цията във Фрайбург участвахме в акция под мотото: „Природата е ценна: многообразието се отплаща“. Търсенето на нови видове протече в четири много различни места: в слънчевия планински масив Кайзерщул, на върха Фелдберг (1500 м надморска височина), в лъките по горното течение на Рейн и смесената гора в околностите на Фрайбург. Присъстваха 120 учени, които определиха повече от 2000 вида, сред които биологични „бижута“

като изключително редкия в Германия натереров нощник (*Myotis nattereri*), заплашената от изчезване жълтокоремна бумка (*Bombina variegata*), която е защитен вид в цяла Европа, и гущера *Lacerta bilineata*. Върхът беше насекомо, за последен път видяно в Германия преди 43 години, и то точно в масива Кайзерщул. Вече се знае, че цикадата *Cixidia pilatos* отново е част от биоразнообразието на Германия.

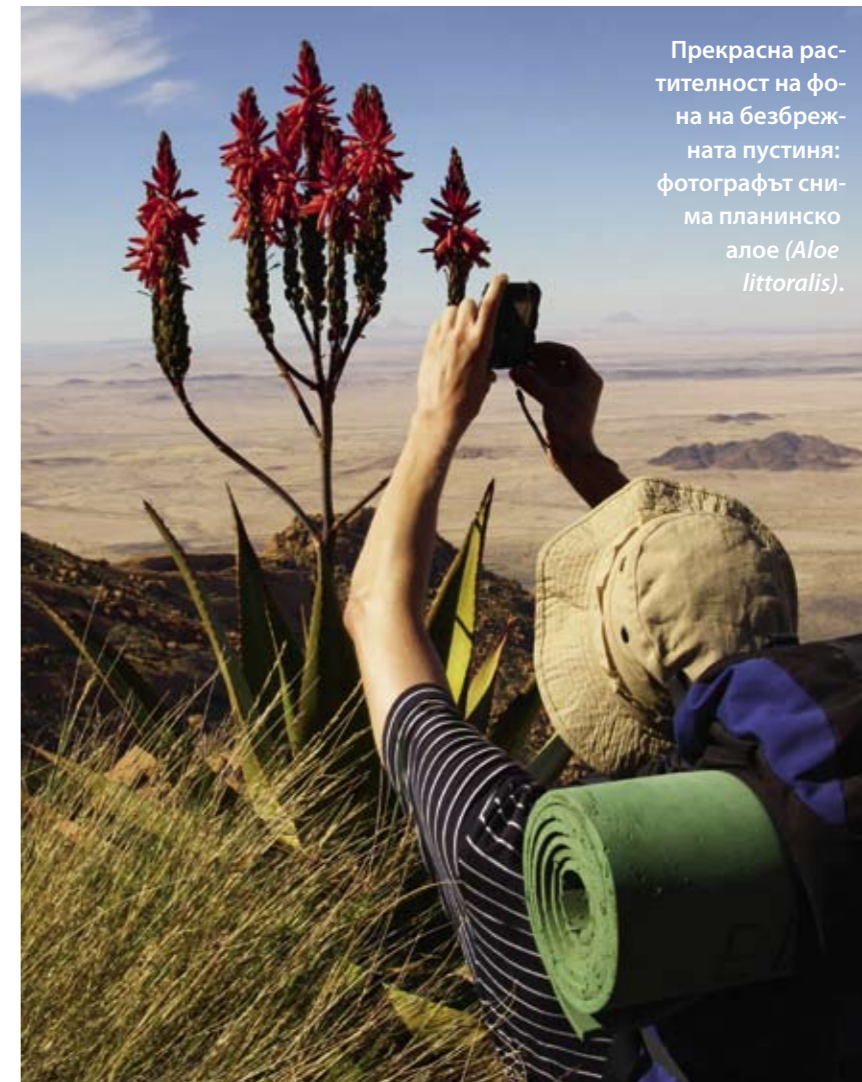
ХЪРВАТИЯ

22.05., ЗАГРЕБ, ПАРК МАКСИМИР

„Тук живеят 27 вида комари“ – разказва Ана Клубучар. Някои от слушателите ѝ в парка Максимир, зеленото сърце на Загреб, потреперват. Биоложката, която работи в градската здравна служба, ги успокоява: кръвопийците имат много и силни врагове. Пет вида амфибии изглеждат комарите и ларвите им, главната сред тях е кафявата крастава жаба (*Bufo bufo*). Прилепите също са много видове, а птиците са стотици. Максимир е една от най-старите зелени площи в Европа: открит през 1794 г., големината му е 316 хектара, притежава красиви езера, поляни с групи дървета, гори. Мъртвото дърво осигурява най-добри условия за членестоногите. По време на акцията биолог от Държавния институт за защита на природата преброи 12 нови за парка видове паяци. В дупки в мъртвите стъбла мътят птици. Тук, в центъра на хърватската столица, живее една от най-големите в света популации на средния пъстър кълвач (*Dendrocopus medius*). Интересът беше голям: в парка дойдоха почти 1000 посетители. Осем национални и единадесет природни парка в страната предложиха обиколки и дискусии.

Сивата чапла (*Ardea cinerea*) е хванала риба. Похапва и бръмбари.

Прекрасна растителност на фона на безбрежната пустиня: фотографът снима планинско алое (*Aloe littoralis*).

НАМИБИЯ

7.–9.05., МАСИВЪТ БРАНДБЕРГ

Те бяха сред първите в света. И си поставиха висока цел: намибийският екип стартира Деня за действие още на 7 май с изкачване на Кингстоун, най-високата точка на страната. Масивът Брандберг се издига на 2573 м над пустинята Намиб. Шестчленният екип побди флага с надпис „Biodiversity 2010“ на самия връх. Долу биолози разведяха шест групи с над 100 участници из пустинното плато. Сред тях беше и министърката на околната среда и туризма Нетумбо Нанди-Ндайтва. Групите откриха неочаквано много видове: редкия анголски питон (*Python anchietae*), следи от леопард (*Panthera pardus*) и от силно заплашения черен носорог (*Diceros bicornis*), стадо планински скакачи (*Antidorcas marsupialis*), зебри и няколко антилопи – изрисувани върху скали от ловци от каменната епоха. Тилман Ленсен-Ерц, специалист по древните времена, разказа за живота сред природата. Туристическите квартири в Брандберг са пример за взаимодействието между опазването на околната среда и развитието: тук се предлагат екосафарита, местни жители изработват предмети на изкуството от естествени материали. Денят за действие се отрази и върху столицата Виндхук: извънредно парламентарно заседание на тема биоразнообразие.

Защо жената от племето масаи печели от белия щъркел (*Ciconia ciconia*)? Той долита от Европа в Монт Сусва, за да прекара зимата, и се храни с вредителите по полята.

КЕНИЯ

15.05., МОНТ СУСВА, ЕЗЕРОТО НАИВАША,
22.05., НАЙРОБИ

Обединените нации отбелязаха „Международния ден на биологичното разнообразие“ (22.05.) с празник в Найроби, столицата на Кения. Участваше Ахмед Джоглаф, главен пазител на Конвенцията за биоразнообразието. Програмата включваше обмен на идеи: как да се печели от биоразнообразието – коприна, вълна, бамбук, екотуризъм. В бедния квартал Хурума чуждестранните гости научиха как хората живеят от гората: оттам идва водата им, почвата за отглеждане на цветя, медът и друга храна, лечебни растения, семена за разсадника. Масаите също живеят сред природата – тема на събитието в Монт Сусва. Трета акция, на която присъстваха 400 души, се проведе край езерото Наиваша. Студенти описаха африканската фауна: от хипопотама (*Hippopotamus amphibius*) до зоопланктон.

НИКАРАГУА

22.05., НАЦИОНАЛЕН ПАРК
ВУЛКАН МАСАЯ

След дълъг преход през гората под вулкана студентите най-сетне стигат до мястото, където през нощта Октавио Салдана е поставил капаните за койоти. В клетките обаче се е хванал само един опосум (*Didelphis marsupialis*). Денят за действие в най-големия национален парк на Никарагуа, подкрепен от мрежата ReniBio, донася други успехи: двцветен питон (*Loxocemus bicolor*) и интересен прилеп: малък кръвосмучещ вампир (*Diphylla ecaudata*) – открити за първи път по тези места.

Като платноход в нощта: очилатият прилеп *Carollia perspicillata*.

ИТАЛИЯ

22.–23.05., НАЦИОНАЛЕН ПАРК Д'АБРУЦО, НАЦИОНАЛЕН ПАРК
ФОРЕСТЕ КАЗЕНТИНЕЗИ, ПРИРОДЕН ПАРК АЛПИ МАРИТИМЕ

Вълците се завръщат. Хищниците, които в началото на 70-те години на миналия век бяха само стотина, сега са десет пъти повече. Планинското било от южния край на италианския ботуш до Алпите на Ривиерата, дълго почти 1500 км, образува уникален за Европа зелен коридор. Заедно с вълците в планинската верига се заселват диви котки (*Felis silvestris*), рисове (*Lynx lynx*) и бухали (*Bubo bubo*). Националният парк Форесте Казентинези на границата между Тоскана и Емилия-Романя е резерват на недокосната природа. Някога свети Франциск от Асизи се оттеглил в тези планини, за да остане насаме с Божието творение. Дузина експерти и стотина деца и възрастни тръгнаха по следата на вълците. Тя ги отведе до две други планински формации на Апенините: Националният парк Д'Абруцо и паркът Алпи Маритиме северозападно от Торино. И там по призива на GEO Италия се събраха стотина посетители, водени от експерти. Открити бяха много планински видове. Сред тях беше и пеперудата *Erynnis tages* от Абруцо. Млади, отгледани от биолози брадати лешояди (*Gypaetus barbatus*), бяха пуснати на свобода в Алпите. В едно-единствено езерце във Форесте Казентинези бяха намерени три вида тритони: италиански гребенест (*Triturus carnifex*), планински (*T. alpestris*) и езерен (*T. vulgaris*). А вълците? Не се появи нито един.

Скорпионите от вида *Euscorpis italicus* са сравнително безобидни.

В Швейцария се проведе национална кампания за запазване на видовото разнообразие. На планината Хьорнли край Цюрих дъждовникът, наричан също огнен саламандър (*Salamandra salamandra*), се превърна във фотозвезда.

ШВЕЙЦАРИЯ

11.–13.06., РАЙНФЕЛДЕН

Град Райнфелден е разположен по двата бряга на Рейн, в Швейцария и в Германия. Посетители на швейцарския Ден за действие, сред които седем класа ученици, се запознават с екосистемата на реката. Швейцарският Райнфелден отбеляза празника на природата с подкрепата на „Натурама“ – природонаучният музей на кантон Ааргау. Почти хиляда посетители минаха по екопътеките и изпълниха кметството. Там бяха подредени аквариуми и терариуми с местни риби и влечуги – и истински пчелен кошер. Дружества за защита на природата представиха резултатите от своята дейност. За 24 часа 60 учени поведоха 25 екскурзии, по време на които бяха намерени 1000 вида. Насред града, в паважа, откриха редкия четирилистен поликарпон (*Polycarpon tetraphyllum*). Не по-малко от 60 вида паяци се оказаха сред находките. Любителите на прилепи преживяха малко чудо: цяла колония големи нощници (*Myotis myotis*) излетя от „родилното отделение“. Денят в Райнфелден, за седми път преминал в стила на GEO, беше част от общата швейцарска акция за биоразнообразие: 120 доклада, екскурзии и експерименти, в които участваха 10 000 души.

Градът иска да знае: обиколки на градския парк в Райнфелден.

Биологът Сепо Кнуутила изброи девет вида риби – повече от очакваното. Колегката му Еси Кескинен се гмурна и откри нови за Финландия миди.

ФИНЛАНДИЯ

25.–26.05., ХЕЛЗИНКИ, ПАРК „ТЪЙОЛЬОНЛАХТИ“

„Невероятно богатство от риби“ – казва Сепо Кнуутила, изправен в лодката с двукилограмова бяла риба в ръка. В тръстиката снима телевизионен екип: учен в яркооранжев екип скача в кафявата вода и изтегля лодката на брега. Отварят мрежата. Започва инвентаризация. Бяла риба (*Sander lucioperca*), платика (*Abramis brama*), костур (*Perca fluviatilis*). Това е само една от многото сцени в хелзинкския парк „Тъйольонлахти“. Целта, която си е поставила финландската редакция на GEO в Деня за действие, е да разкрие градското видово многообразие и ползата от него. Резултатите са блестящи: за 24 часа 50 експерти определят 938 вида. Част от екосистема, която предлага отлични екоуслуги: разходки, джогинг, плаване с лодка, пикник, всичко на чист въздух. За своя изненада биологът Кнуутила изважда от мрежата и малка морска пъстърва на черни точки (*Salmo trutta trutta*) – риба с високи изисквания към качеството на водата. Находката е знак, че езерото в парка вече е по-богато на кислород.

ЕКВАДОР

15.–16.05., БОМБОИСА

Еквадорски ученици развеждат възрастните. Показват им своята градина. Интернатът им се намира в Бомбоиса, село в Югоизточен Еквадор. Фауната и флората, от които и с които живеят много индиански племена, е заплашена от минни компании, експлоатиращи находищата на мед и злато. И от заселници, които сега гората, за да освободят място за ниви и пасища, и използват изкуствени торове. В своята „етноботаническа“ градина 330 млади шуар и ачуар отглеждат 360 полезни и лечебни растения от родните си места, например култивирана ванилия (*Vanilla odorata*) и сладък картоф (*Dioscorea bulbifera*). Днес в градината са дошли 50 представители на министерства, научни институти и редакции. Учениците носят млади растения от своите села, където прекарват ваканцията. Училището е станало място за обмен на знания за местните растения. В инициативата вече участват 90 общини. Учениците показват на посетителите и някои редки красавици: еквадорски орхидеи като *Maxillaria bomboizensis* и *Dodsonia falcata*.

В Деня за действие се проведе пазар на растения.

Светлинният капан за молци и други нощни насекоми е готов. Очаква се масово посещение.

ФРАНЦИЯ

21.–22.05., НАЦИОНАЛЕН ПАРК „МЕРКАНТУР“

Поглед към небето, ръце зад ушите: „Чухте ли чуруликането? Това е елов певец (*Phylloscopus collybita*)“ – шепне Даниел Дьомонто, служител в парка „Меркантур“. Затворете очи, слушайте внимателно. Толкова много птици, как да чуем точно еловия певец... Зимата едва сега напуска долините на Алп Маритим, по много склонове са останали преспи. Ала лешоядите вече размахват криле, готови да стигнат до средиземноморските плажове. Всяка година повече от 600 000 туристи се изкачват към френско-италианската граница. Днес 200 посетители, водени от 18 експерти, проучват биологичното разнообразие на парка. Някои се придвижват с пълзене. „За един час изминах само петдесет метра – смее се Жан-Луи Бесон. – Но вижте: в списъка ми вече има дванадесет вида.“

ВИЕТНАМ

3.–6.06., НАЦИОНАЛЕН ПАРК „ФОНГ НХА-КЕ БАНГ“

Според WWF на земята има 200 „горещи места“ за биологичните видове. Едно от тях е Националният парк „Фонг Нха-Ке Банг“ в Централен Виетнам. Там живеят 113 вида влечуги и 388 вида птици. Стотина ученици се запознаха с част от това богатство. Те уловиха с мрежи водни насекоми и посетиха маймуни в една ферма. Кулминацията на Деня обаче бе дело на учени: те откриха един неизвестен досега вид – 10-милиметров сляп пещерен скорпион, единствен на азиатския континент.

Дните за действие във Виетнам се проведоха и под земята: в пещерата Би Ки плават лодки.

ГЪРЦИЯ

11.05., АТИНА, АНТИЧЕН ЦЕНТЪР

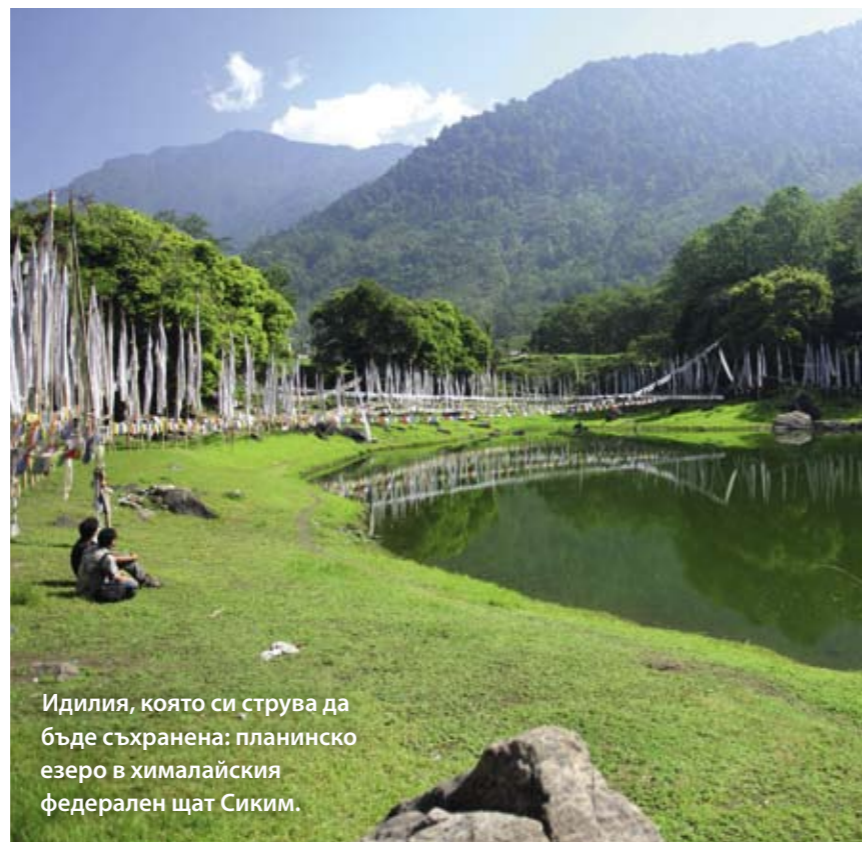
Зоологът Мартин Гетлих разказва за природата на Акропола.

Колко животински вида живеят на Акропола? С този въпрос Христос Цанакас, главен редактор на GEO Гърция, цели да възбуди спонтанно любопитство. Министерството на околната среда подкрепя Деня за действие. Какъв е отговорът? „На Акропола живеят 500 вида“ – разказва Мартин Гетлих, зоолог от Атинския университет, пред екскурзиантите и медиите. Причината: улици и площадите около Акропола предлагат „богат на структури“ терен. Зидария и морави, малки градини, горички, угар, речно легло... В клоните на вечнозелените дървета пърнари (*Quercus coccifera*) групата откри папуняк (*Urica erops*) – смята се, че около Акропола живеят шест или седем двойки. В стария град Плака има много градски и селски лястовици (*Delichon urbicum*, *Hirundo rustica*). В небето над скалата се рее керкенец (*Falco tinnunculus*). С малко повече късмет нощем може да се чуе митичният символ на града и на богинята Атина: кукумявката (*Athene noctua*). През античността тя е украсявала ценната атинска монета от четири драхми.

ИНДИЯ

11. И 13.05., НАЦИОНАЛЕН ПАРК СИКИМ (КАНГЧЕНДЗЪОНГА, ГАНГТОК)

Във влажния планински въздух се носи качулат змияр (*Spilornis cheela*). Агресивна двойка кралски врани (*Dicrurus macrocercus*), много по-дребни от него, се осмелява да смути добре отработените му кръгове. Пема Гялцен от „Комитета за запазване на Кангчендзъонга“ следи внимателно представлението. Той е част от групата екскурзианти в Националния парк, разположен в края на Хималайския масив. С него са систематизаторът Лепча Сонам и Прадип Кришен, „световноизвестен в Делхи“ с бестселъра си за дърветата в индийската столица. Двамата си подхвърлят научни имена на видове бамбук. „Вижте това – казва Гялцен и откъсва листо от слабо храстче – *Edgeworthia gardineri*.“ Използва се за ръчно производство на хартия, на която се печатат свещените будистки текстове. Спират на площадка, от която се вижда свещеното езеро Кхечопалри. Оттук то прилича на отпечатък от стъпало. Почитат го като знак на богинята Тара. Езерото е обградено от гъсти гори, които предизвикват възхищението на един от екскурзиантите. „Недокосната природа?“ Грешка! Кришен сочи ивица иглолистни дървета, пресичаща кръга от широколистни видове (*Castanopsis hystrix*, *Quercus lamellosa*). „Тези кипариси не са местен вид, а *Cryptomeria japonica*!“ „Внесла ги е Службата по горите“ – обяснява един от участниците. Паркът би могъл да се развива поестествено. Но има и добри начинания: развива се екотуризмът, населението печели от частни нощувки. Единодушно искане от 90-те участници в уъркшоповете в Гангток, провинциалната столица на Сиким: да продължим в тази посока!

Идилия, която си струва да бъде съхранена: планинско езеро в хималайския федерален щат Сиким.

Инспекция на улова от Калкалпен: Ерих Вайганд разглежда водно насекомо.

АВСТРИЯ

29.05., ШЕСТ НАЦИОНАЛНИ ПАРКА: ХОЕ ТАУЕРН, ГЕЗОЙЗЕ, КАЛКАЛПЕН, ДОНАУ АУЕН, ТАЯТАЛ, НОЙЗИДЛЕРЗЕЕ–ЗЕЕВИНКЕЛ

Ако трябва да провъзгласим световен шампион в Дните за действие, през 2010 г. това ще е Австрия. На 29 май търсенето на видове започна по едно и също време в шестте национални парка и се превърна в най-голямата полева акция в Европа. 200 учени – специалисти по лишеите, орнитолози, експерти по паяците, цикадите, дървениците и пеперудите – определиха 3000 вида. Планини, долини, поляни, гори, лъки, реки и езера бяха обходени от 2000 посетители. Природата на Австрия ги дари с особени моменти: в Националния парк Хое Тауерн скален орел (*Aquila chrysaetos*) описа величествени кръгове над главите на екскурзиантите. Там бе намерена и много рядка гъба: *Kuehneromyces lignicola*. В горите на Националния парк Калкалпен с помощта на фотокапани бяха направени чудесни снимки на рис (*Lynx lynx*), най-голямата хищна котка в Европа. От долината на река Тая се издигна черен щъркел (*Ciconia nigra*) – а учените откриха и четирите вида смоци (*Colubridae*), които се срещат в Австрия. В лъките по поречието на Дунава биолози представиха проект за ново заселване на измрялата риба умбра (*Umbra krameri*). Езерото Нойзидлер предложи ботанически рядкости като солен кресон (*Lepidium cartilagineum*) и блатен салеп (*Orchis palustris*). Любителите на природата се възхищаваха и на богатия птичи свят. Годишно се регистрират по един милион нощувки само на туристи, дошли да обиколят Националния парк Нойзидлерзее-Зеевинкел. Местната икономика има огромна полза от богатството на видове.

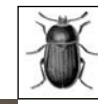
ТУРЦИЯ

23.05., ОБЛАСТ ИСТАНБУЛ, ГОРАТА КРАЙ ЯЗОВИРА ЙОМЕРЛИ

„*Cytinus hypocistis*!“ Професор Аднан Ердаг разделя храстите, за да открие растение с месесто стъбло и яркочервени цветове: „удушвач на цистрози“, паразит, който се захваща за корените на лавдона (*Cistus salviifolius*, *C. creticus*) и извлича от тях необходимите му хранителни вещества. Професорът е дошъл на 55 км от центъра на Истанбул, в гората край Йомерли. Областта е заплашена от пренаселване. Нищо, че вододайната зона покрива 40% от нуждите на Истанбул от питейна вода. Тъкмо тук е построена писта за Формула 1. На много места все още се ваят изпокъсани работни дрехи и пластмасови отпадъци. Дванадесетмилионната метрополия се разширява – за сметка на природата. Турското издание на GEO иска да обърне внимание какво предстои, да покаже как човешката инвазия променя състава на видовете. На около четири квадратни километра са открити 240 вида птици, влечуги, насекоми, паяци, мекотели, гъби, цъфтящи растения. И 20 вида мъх, но някои от тях, открити по-рано, вече са изчезнали.

Красота край пътя: лавдон (*Cistus creticus*), посетен от пъстрянка (*Zygaenidae*).

ПЕРУ

7.05., КАХАМАРКА; 11.05., ЛАМАС; 14.05., ПИУРА

Надали има друга страна по света, където използват толкова много растения за храна и за лечение, както в Перу: 4400 вида. Денят за действие постави в центъра на вниманието полезни растения в три различни жизнени пространства. Във високопланинското село Кахамарка живеят 180 души. Там расте дребното дърво тара (*Cesalpinia spinosa*), от чиито плодове се добиват горчиви вещества. В община Лама, област Амазонка, се събраха 170 души. Местните хора събират орехите на растението сача-инки (*Plukenetia volubilis*), от които се добива висококачествено олио, богато на омега-3 мастни киселини. А в Пура, на морския бряг, посетителите бяха почти 200. Тук вирее дървото алгаробо (*Prosopis alba*), което доставя дървесина и сладки плодове, подходящи за сироп. 🐛

Селяните от Ламас показват растението сача-инки – и носията си.

Градинската червеноопашка (*Phoenicurus phoenicurus*) получава пръстен. Томаш Протива от GEO дава интервю. Орнитолог зад телеобектива.

ЧЕХИЯ

5.06., ПРАГА, ДОЛИНАТА НА ПРОКОП

Клисурата започва непосредствено след последната редица блокове в югозападния край на Прага. Постепенно природата си връща онова, което човекът ѝ е изтръгнал през последните двеста години с пет кариери за варовик и теснолинейка. Днес клисурата отново е зелена, а по-голямата част от областта е защитена територия. GEO Чехия покани тук семейства, ученици и приятели на природата. Пет групи обиколиха долината и откриха типични треви като *Stipa pennata* или *Festuca rupicola*. В долината живеят 60 от общо 136 вида птици, срещащи се в Прага. Любителите на природата чуха еловия певец (*Phylloscopus collybita*) и градинската червеноопашка (*Phoenicurus phoenicurus*). Кафявата горска полевка (*Clethrionomys glareolus*) не се мярна. Радост за окото беше големият полумесец или махаон (*Papilio machaon*) – най-голямата пеперуда в Чехия. В Деня за действие бяха подготвени три учебни пътеки. Целта е пражани да станат още почувствителни към съкровищата, които крие долината – например строго защитения „твърд лук“ (*Allium strictum*), реликва от ледниковата епоха, използван от първите славяни като подправка. 🐛

УНГАРИЯ

22.05., ПЛАНИННИТЕ СЕНАШ, НАЦИОНАЛЕН ПАРК ДУНА ИПОЛИ

Северно от Будапеща ридовете в Националния парк Дуна Иполи преминават в полегати възвишения. Планините Сенаш са верига от голи върхове и зелени склонове. Там е село Нагиковаша. Малките ученици вече са специалисти по местното биоразнообразие: в Деня за действие учени от Унгарския природонаучен музей им показаха колко богати са планинските склонове. На брега на езерото Бекас експерти пуснаха записи на птичи гласове и опънаха мрежа. Специалистите по прилепите излязоха през нощта, а за насекомите бяха приготвени светлинни капани. Европейска блатна костенурка (*Emys orbicularis*) и обикновен тритон (*Lissotriton vulgaris*), зеленика (*Carduelis chloris*) и син синигер (*Parus caeruleus*), къдрав мъх (*Tortella tortuosa*) – видовият спектър предложи много интересни растения и животни. 🐛

Час по биология: Ласло Перегович обяснява на учениците как работят капаните за насекоми.

ЛАТВИЯ

22.05., РИГА, (БИШУМУЙЖА, КЕНГАРАГС, БОЛДЕРАЯ)

Ученическа находка: черен охлюв (*Arion ater*).

Експертите преброиха почти 200 вида висши растения, лишей, гъби, насекоми и птици. Децата също бяха във форма: десет вида миди и охлюви за пет минути. Малките ученици от латвийската столица Рига се справиха достойно с поставената им задача. Командвани от биоложката Дигна Пилате, те веднага се разпръснаха по брега на Даугава и въоръжени с бурканчета, се заеха да претърсват тръстиката. Скоро намериха зebрова мида (*Dreissena polymorpha*) – биоиндикатор за концентрацията на метилживак във водата. Учените от природонаучния музей в Рига, които организираха екскурзиите съвместно с GEO, посветиха децата в много тайни: например, че сокът от широколистен живовляк (*Plantago major*) помага при ухапване от комарите, които внезапно нападнаха групата в парка Бишумуйжа. Че хищната мравка (*Myrmeleon formicarius*) изгражда в пясъка фуния, заравя се в тесния ѝ край и чака плячката да се свлече точно пред челюстите ѝ. Щом забележи жертвата, тя я обстрелва със зрънца пясък, за да ускори залавянето ѝ. 🐛

КАМЕРУН

12.05., МОНТ КАМЕРУН (БАКИНГИЛИ)

В гората Банкингили от дърветата висят дебели лиани. Водачът посяга и прерязва една. Потича бистра вода и учениците в ботаническата група бързат да я изпробват. Много е вкусна. Учени и политици се възхищават на дванадесетгодишното момче, което определя шест вида охлюви, а в края на деня ги представя пред 200 гости и телевизионни камери. 🐛

Дюк Чунджо, „експерт“ по охлювите, помирихва кора, която лекува рани.

АЛЖИР

22.05., АЛЖИР, БОТАНИЧЕСКАТА ГРАДИНА

Биоразнообразие навсякъде: сътруднички на Министерството на околната среда.

В Алжир има училище за екологично обучение на децата. Намира се в Жарден д'Есе дю Хама в Алжир, най-голямата ботаническа градина на страната. Там се състоя алжирският Ден за действие. Дойдоха много майки с децата си. Провеждоха се уъркшоп по орнитология, куклен театър, конкурс за най-добра рисунка, дискусии, прожекция на филми и викторина. Педагозите от училището представиха биоразнообразието със средствата на мултимедията. Скаути посадиха няколко вида дървета, които произхождат от региона, но са почти на изчезване. Градината съществува от 1832 г. и през 2009-а бе открита наново след дълго пренебрежение.

ЛИТВА

29.05., ОБЛАСТ ВИЛНИОС, ПОЛИГОН РУДИНИНКУ

До края на 80-те години на XX век руските въздушни сили използвали тези 20 000 хектара площ, за да хвърлят учебни бомби. Сега мястото е зона за почивка. Създава се учебна пътека, която показва как природата си връща тази област. Учени, студенти и екоактивисти обсъдиха в Деня за действие как трябва да изглежда тя.

ЕСТОНИЯ

14.-15.05., ТАРТУ, ДЕНДРОПАРК ТЯХТВЕРЕ

„Нашата майка“ – така хората в Тарту наричат градската река Емайиги, която тече и през дендропарка Тяхтвере. Там се събраха ученици от 33 училища, за да тръгнат да търсят видове с помощта на експерти. Децата научиха много нови неща: например, че лисицата се храни и с мърша и ако изчезне от някое място, там се увеличава броят на болестни причинители, нараства опасността за хората.

ТУНИС

22.-23.05., ОСЕМ НАЦИОНАЛНИ ПАРКА

Осем национални парка, ученици от региона, „видово рали“ с биолози, накрая общ празник – такава беше концепцията на Деня за действие в Тунис. Екскурзиите на учениците в защитените територии бяха заснети на филм. Показаха го на финалната презентация в центъра на Националния парк Загуан, на 50 км южно от Тунис – и всички разбраха колко са се забавлявали малките естественици и колко богата е туниската флора и фауна.

ХОНДУРАС

21.05., КАТКАМАС, ГУАЛАКО

Каткамас и Гуалако – две села в окръг Оланчо, Хондурас. Добри примери за общини, разположени в средноамериканската тропическа гора, които се опитват да водят екологична политика. Еколози и учени обсъдиха най-добрите стратегии за развитие на горско стопанство, което да щади природата. Експерти посетиха фермата „Лас Оркидиас“, където Исидро Сунига отглежда екоорхидеи. После тръгнаха на лов за видове. Най-добрите резултати: синьоглав момот (*Momotus momota*) и орехче (*Henicorhina leucosticta*).

Типично за хондураската гора: „маймунската“ лиана *Entada gigas*.

ЮЖНА АФРИКА

20.-25.05., КВА ЗУЛУ НАТАЛ, ДОЛИНАТА УМГЕНИ

Какво бе намерено на реката: ларви на водни кончета (*Odonata*), мухи едnodневки (*Ephemeroptera*) и каменарки (*Plecoptera*).

Природозащитната организация WESSA е обучила 31 учители да запознават младите хора с биологичното разнообразие. Те са водачи на ученическите групи. Само за няколко часа децата от основното училище в Хоукстоун откриха 147 вида насекоми, птици и растения. В Деня за действие участваха 500 души от селото. Един от учителите обясни концепцията за опазване на биоразнообразието на езика зулу: „impilo enhlobo nhlobo“ (различни видове живот) – за да я разберат всички.

ИНДОНЕЗИЯ

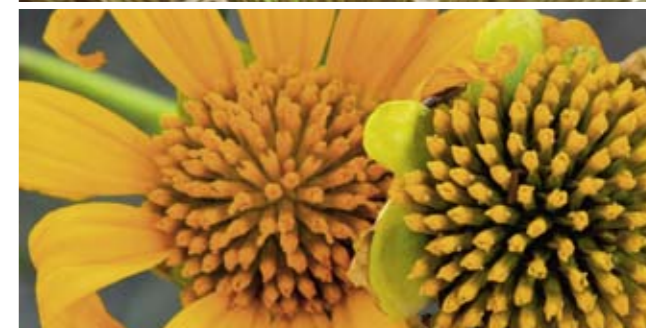
8.05., МЕНУА САДАП, НАЦИОНАЛЕН ПАРК БЕТУНГ КЕРИХУН

Менуа Садап е село на племето даяк ибан. Намира се в близост до Путусибау в Националния парк Бетунг Керихун и принадлежи към областта Капуас Хулу в Западен Калимантан. Там не само имената на селищата, а и видовете са многообразни – и силно застрашени от изсичането на горите. В Деня за действие се включиха 40 ученици от Менуа Садап и откриха най-различни видове: стеножки колкото чиния, едри паяци, миди, риби, огромни папрати. Племето даяк ибан показва каква е ползата от находките: от речните миди се счуква варовик, от лианите се плетат кошници, от корените се изстиска текстилна боя. Повечето растения служат и за храна. Едно от любимите ястия е едролуспеста мряна (*Tortambra*) с бамбук, бананови цветове или палма ротанг (*Calamus tenuis*).

БРАЗИЛИЯ

22.05., СЕРАДО (ПАДРЕ БЕРНАРДО), 15 ЗООЛОГИЧЕСКИ ГРАДИНИ И ПАРКОВЕ

Бразилците се заеха да изследват не само дъждовните гори на Амазонка, а и Серадо – суровото високо плато в центъра на страната. Там се намира най-големият аграрен комплекс на земята: соя, захарна тръстика, овес, царевица и ориз се отглеждат индустриално в разораната савана. Изразходват се огромни количества торове и дизелово гориво. „Разрушава се богат на видове биотоп“ – твърди Жусара Гояну, главна редакторка на GEO в Сао Паулу. Тя се опитва да отвори очите на хората. Край Падре Бернарду, на около 80 км северно от град Бразилия, жени от малко село поднесоха на отговорните за аграрната реформа вкусогии от местни растения: пеки (*Caryocar brasiliense*), палмови орехи (*Acrocomia aculeata*), бабасу (*Attalea speciosa*). Не толкова вкусни, но

Наричат растението *Paepalantus* „малък душ“ (*zope*). Съцветията му изскачат като струи от душ. Радост за окото е мексиканският слънчоглед (*Tithonia diversifolia*).

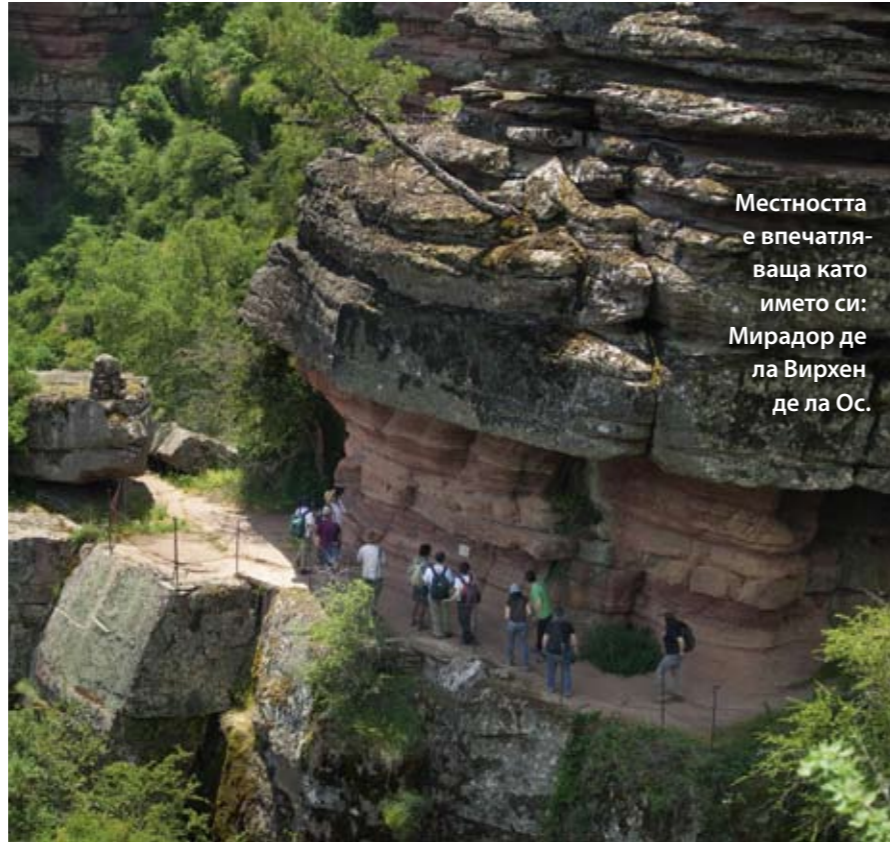
много впечатляващи бяха някои от намерените видове: „Bate-caixa“ (*Palicourea sp.*) – вечнозелен храст с червено-жълти и оранжеви цветове, „Daisy Tree“ (*Montanoa bipinnatifida*) – едрите бели цветове ухаят на бисквитки. Големи акции се проведоха и на други места в страната. Петнадесет зоологически и ботанически градини поканиха ученици, организираха игри и състезания, посветени на богатството от видове в Бразилия. В град Манаус експерти разведоха 300 ученици, главно от бедните квартали, в ботаническата градина – уникално преживяване за деца, които почти не излизат от своя квартал.

ИСПАНИЯ

22.05., ПРИРОДЕН ПАРК АЛТО ТАХО

Страната на хищните птици – това е Природният парк Алто Тахо, разположен на около 200 км североизточно от Мадрид. Тук живеят 18 двойки скални орли (*Aquila chrysaetos*), редкият ястребов орел (*Hieraetus fasciatus*) и малкият орел (*Hieraetus pennatus*). Природният парк е дом и на египетски (*Neophron percnopterus*), и на белоглави лешояди (*Gyps fulvus*) – един от тях упорито кръжеше над орнитоложката група, дошла на екскурзия в парка в Деня на биоразнообразието. Научните сътрудници на парка определиха общо 203 вида, сред тях дванадесет орхидеи. Почти една четвърт от иберийската флора вирее в Алто Тахо. Затова в защитената територия идват много приятели на природата от столицата. Управата на парка смята да разшири предложенията за екотуризъм – това ще се отрази добре и на 40-те общини в региона.

Местността е впечатляваща като името си: Мирадор де ла Вирхен де ла Ос.

Поздрави от гората Мартин: голямо черноглаво коприварче (*Sylvia atricapilla*), обикновена горска мишка (*Apodemus sylvaticus*) и вълнеста глушина (*Vicia villosa*), която си има гости.

СЛОВАКИЯ

3.06., ОБЛАСТ БРАТИСЛАВА, ГОРАТА МАРТИН

Петер Федор от катедрата по екология в Университета „Комениус“ е събрал 60 ученици и им разказва: гората има много етажи, тя е триизмерна система. Който иска да я разбере, трябва да използва най-модерни методи. Фотоброячи по стъблата на дърветата дават възможност да се проведат детайлни изследвания на кората. В цепнатините миниатюрни организми намират скривалище и храна. Няколко вида трипси (*Thysanoptera*) се хранят с микроскопични гъби. Животът в почвата също е фантастичен. Мартина Доричова взема проби и залага капани в земята. С помощта на бинокулярна лупа ентомоложката определя стоножки (*Chilopoda*), двойноножки (*Diplopoda*), вилоскачки (*Collembola*), камподеи (*Diplura*) и акари (*Acarina*). Намерени са близо 200 вида – за голямо учудване на учениците.

РУСИЯ

21.05., ЗАЩИТЕНА ОБЛАСТ КЕДРОВАЯ ПАД

„Змия, змия!“ Викът подплашва студентите, които пълзят през тревата и търсят насекоми. Много скоро идва успокоението: „Не се плашете, деца, не е много отровна.“ Надежда Христофорова, професор по биология в университета на Владивосток, само за малко е отменила поглед от лютичето (*Ranunculus*) в ръката си – и веднага разпознава влечугото. Змията е мамуши (*Ancistrodon blomhoffi*). До края на деня студентите, участващи в експедицията в Кедровая Пад, идентифицират още три вида змии. GEO Русия и екологичната фондация WWF са поканили заинтересованите в Далечния изток. Областта е на девет часа път със самолет от Москва. Кедровая Пад представлява шестдесеткилометрова гора между Японско море и границата с Китай. Там живее биологична скъпоценност от първи ранг: последните 37 амурски леопарди (*Panthera pardus orientalis*) на земята. Нито студентите, нито местните журналисти успяват да ги видят, но снимките, направени от

На лов за видове в Страната на леопардите: студентки от университета във Владивосток анализират горската почва.

самоснимащите камери на WWF, са повече от впечатляващи. Заплашените от изчезване котки омагьосват хората. Специално за Деня на биоразнообразието ученици от близкото село са подготвили театрално представление за плахите ловци, а сладкарите са изработили торта, наречена „Страната на леопардите“.

Селата, разположени в гората Лама, са много близо до видовото разнообразие.

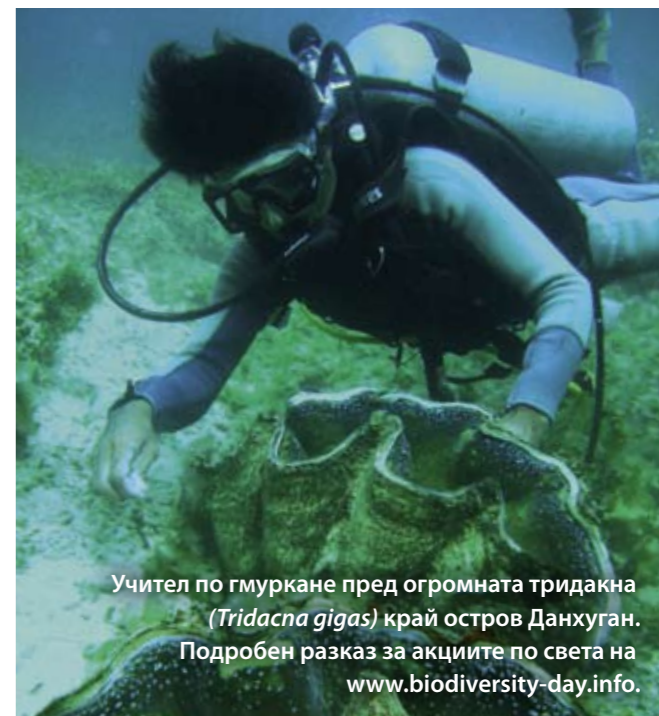
БЕНИН

4.06., ДАХОМЕЙ ГАП, ГОРАТА ЛАМА

Не само в Южна Америка и Източна Азия – в Африка също секаят богати на видове гори. Например в Бенин. Там бе проучено видовото многообразие на гората Лама – област, станала убежище за безброй видове сред обработените поля. Много от силно застрашените същества оцеляват в защитената територия: гигантски люспеник (*Manis gigantea*), червенокорем гвенон (*Cercopithecus erythrogaster*). Група екскурзианти засаждат в гората „маслен орех“ (*Pentadesma butyracea*). От ядките му се добива жълтеникаво масло, много популярно в местната кухня. Не по-малко важни са лечебните растения. С тях традиционните лечители поддържат здравето на много хора, но те са и база за модерни лекарства.

ФИЛИПИНИ

4.–22.05., ПРОВИНЦИЯ ЗАПАДЕН НЕГРОС (ПРИРОДЕН ПАРК СЕВЕРЕН НЕГРОС, ГРАД САГАЙ, КАУАЯН)

Учител по гмуркане пред огромната тридакна (*Tridacna gigas*) край остров Данхуган. Подробен разказ за акциите по света на www.biodiversity-day.info.

ОЩЕ СТРАНИ: ДАНИЯ, КАНАДА, ЛИХТЕНЩАЙН, ЛЮКСЕМБУРГ, НИДЕРЛАНДИЯ, ПОЛША, ПОРТУГАЛИЯ, РУМЪНИЯ, САУДИТСКА АРАБИЯ, СИНГАПУР; ПАРТНЬОРИ: GTZ, BFN, CBD-SEC., UNER; КООРДИНАЦИЯ: GEOMEDIA GBR